

УДК 658

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-282-3-21

РЗАЄВ Г. І., СЛИВА А. В.
Хмельницький національний університет

НАПРЯМИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА У РОЗРІЗІ ПОТРЕБ ЕКОНОМІКИ

У статті розглянуто теоретичні підходи до розуміння поняття фінансовий стан підприємства. Окреслено напрями дослідження фінансового стану за показниками фінансової звітності. Виокремлено переваги та недоліки існуючих спрямувань оцінки фінансового стану. Обґрунтовано подальші напрями оцінки фінансового стану підприємства з урахуванням потреб економіки.

Ключові слова: фінансовий стан, фінансовий аналіз, ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість, активи та джерела їх формування.

RZAEV G., SLYVA A.
Khmelnitsky National University

DIRECTIONS OF ANALYSIS OF THE FINANCIAL CONDITION OF THE ENTERPRISE IN THE SECTION OF THE NEEDS OF THE ECONOMY

The purpose of this article is to study the existing theoretical approaches to assessing the financial condition in terms of stages of its implementation and justification of ways to improve the financial condition in modern conditions.

The article considers theoretical approaches to understanding the concept of financial condition of the enterprise. The main characteristics of the financial condition are considered. The financial condition as a component of the management process is presented. The directions of research of a financial condition on indicators of the financial reporting are outlined. The advantages and disadvantages of the existing directions of financial condition assessment are highlighted. Further directions of assessment of the financial condition of the enterprise taking into account the needs of the economy are substantiated. It is emphasized that the stable financial condition allows further development of the enterprise. Satisfactory financial condition creates a margin of financial stability. Improving the financial condition requires optimizing the capital structure. The expediency of expanding the possibilities of financial condition analysis is proved. The importance of expanding financial ratios is argued. The need to expand the analysis of liquidity and solvency indicators is proved. The importance of prompt response to negative changes in the results of the enterprise is emphasized. A system of measures to improve the financial situation is proposed.

Emphasis is placed on the expediency of expanding the capabilities of liquidity indicators. It is proposed to use indicators of financial condition to assess performance. It is proposed to assess the balance sheet indicators to diagnose the level of risk. Emphasis is placed on the feasibility of assessing the financial security of the enterprise as a characteristic of the financial condition. It is proposed to assess the prospects of bankruptcy probability by financial characteristics.

Key words: financial condition, financial analysis, liquidity, solvency, financial stability, assets and sources of their formation.

Актуальність теми дослідження. За сучасних умов господарювання аналіз фінансового стану – необхідна складова процесу управління підприємством. Практичною реалізацією даного напрямку фінансового аналізу є, перш за все, виявлення можливостей підвищення ефективності функціонування підприємства, визначення перспектив його подальшого розвитку.

Фінансовий стан будь-якого підприємства є найважливішою комплексною характеристикою, яка характеризує ефективність та результативність його діяльності. Крім того стабільний фінансовий стан дає можливість подальшого розвитку підприємства, що дає змогу оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища та підвищувати рівень фінансової стабільності. Задовільний фінансовий стан створює запас фінансової стійкості. Негативна динаміка показників фінансових результатів, має, відповідно, небажаний вплив на фінансовий стан підприємства. Погіршення структури фінансових ресурсів підприємства має негативний вплив на його фінансовий стан. Важливе значення набуває проблема забезпечення оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик, за умов максимальної рентабельності власного капіталу. За нестабільних умов розвитку економіки країни та наявності великої кількості саме збиткових промислових підприємств формування аналіз фінансового стану набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розуміння поняття фінансового стану та основні аспекти його оцінки на рівні підприємств вивчали Базилінська О.Я., Волощук Л.О., Денисенко М.П., Зазимко О.В., Яцишин Н., та ін. Питання аналізу та оцінки фінансового стану підприємств України та основні напрями його покращення розглядали С.В. Бреус, А.В. Валюх, О.В. Зайцев, Ладунка І. С., Кучеренко Є. А. О.В. Скаленко, В.С. Шматуха та ін. Напрямки покращення фінансового стану підприємства Валюх А. В., Зайцев О. В. Бреус С. В., Шматуха В. С.

Метою даної статті є дослідження існуючих теоретичних підходів до оцінки фінансового стану у розрізі етапів його здійснення та обґрунтування напрямів покращення фінансового стану за сучасних умов.

Виклад основного матеріалу. Умови сьогодення потребують дослідження фінансового стану підприємств. Фінансовий стан представляє собою комплексну багатогранну характеристику результатів діяльності підприємства у розрізі використання його ресурсів, результативності функціонування,

інвестиційної привабливості тощо. Важливість дослідження фінансових характеристик підприємства як стану його активів та джерел їх фінансування підкреслює актуальність дослідження, саме через характеристики стану та використання економічних та фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта.

Важливим, для дослідження етапів аналізу фінансового стану є його розуміння та бачення. Саме фінансовий стан, як економічна категорія представляє собою результат взаємодії всіх елементів фінансово-виробничих ресурсів, у процесі побудови виробничо-господарських відносин і визначається сукупністю показників та характеристик, які представлені у фінансовій звітності та відображають стан діяльності підприємства на певну дату. Слушним, для аналізу фінансового стану є дослідження самого поняття (див. табл. 1).

Таблиця 1

Визначення терміна «фінансовий стан підприємства»

Автор, джерело	Зміст поняття
Базилінська О. Я. [1, с. 6]	Сукупність показників, що характеризують наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства
Яцишин Н. [7, с. 441]	Реальна та потенційна спроможність підприємства забезпечити належний рівень фінансування господарської діяльності, що характеризується сукупністю показників наявності, розміщення і використання ресурсів підприємства та джерела їх фінансування
Денисенко М. П., Зазимко О. В. [5]	Результат взаємодії всіх елементів фінансових відносин, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників та індикаторів, які відображають наявність, розміщення і використання економічних ресурсів суб'єкта господарювання

В цілому авторами представляється розглядати фінансовий стан підприємства, як стан, що представляє результат функціонування підприємства, який характеризують наявність, розміщення та використання його фінансових ресурсів, що представлено сукупністю показників наявності, розміщення і використання ресурсів підприємства та джерела їх фінансування. Відповідно, до розуміння самого поняття, є доцільним розглянути основні етапи вивчення фінансового стану, у розрізі дослідників. Так Базилінська О. Я. [1, с. 40] пропонує такі етапи аналізу фінансового стану: аналіз ефективності управління активами підприємства; аналіз джерел формування капіталу підприємства; аналіз ліквідності; аналіз фінансової стійкості; аналіз ділової активності; аналіз рентабельності; аналіз позиції підприємства на фінансовому ринку; визначення резервів підвищення ефективності діяльності підприємства.

Яцишин Н. у своїх дослідженнях відзначає такі етапи аналізу фінансового стану [7, с. 441] аналіз активів і пасивів балансу; аналіз ліквідності й платоспроможності; аналіз фінансової стійкості; аналіз ділової активності; аналіз рентабельності підприємства.

Волощук Л. О., Скаленко О. В. [4, с. 258] пропонує проводити для дослідження фінансового стану попередній аналіз фінансової звітності та фінансового стану; аналіз ліквідності та платоспроможності; аналіз фінансової стійкості; аналіз ділової активності; аналіз фінансових результатів та рентабельності; аналіз грошових потоків та їх впливу на фінансові результати діяльності; комплексна оцінка фінансового стану.

Таблиця 2

Напрямки покращення фінансового стану підприємства

Автор, джерело	Запропоновані напрями
Ладунка І. С., Кучеренко Є. А. [6, с. 188]	– нарощувати обсяги виробництва; – підвищувати продуктивність праці працівників; – захопити якомога більшу частку на ринку; – розширювати асортимент продукції і підвищувати її якість; – зменшувати витрати на виробництво продукції; – з максимальною віддачею використовувати усі види ресурсів; – грамотно будувати договірні відносини з постачальниками та покупцями; – вести раціональну цінову політику
Валюх А. В., Зайцев О. В. [3]	– своєчасне подання менеджерам підприємств достовірно точних даних про реальний стан підприємства; – знайти відповідне співвідношення власного і позикового капіталу, що змогло б зробити мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу; – провести інформаційну рекламу щодо продукції, яка виробляється на підприємстві; – збільшення ринку збуту підприємства; – збільшення грошових коштів на підприємстві, що призведе до збільшення коефіцієнту абсолютної ліквідності; – виробництво і розробка нових видів продукції, яка зацікавить споживачів, а також отримання ліцензій на виробництво «ходових» товарів, що дасть змогу стабілізувати і покращити фінансовий стан підприємства; – проведення заходів із зниження зовнішньої вразливості підприємства; – розробити плани і здійснити попередні заходи щодо можливого виникнення проблемних ситуацій та забезпечення їхнього виконання; – впровадити плани практичних заходів при виникненні кризової ситуації, прийняття ризикових і нестандартних рішень; – проводити контроль за діями учасників процесу, за виконанням заходів та їхніми результатами
Бреус С. В., Шматуха В. С. [2, с. 36]	– забезпечення оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу; – збільшення коштів на розрахунковому рахунку підприємства, що збільшить коефіцієнт абсолютної ліквідності і дозволить підприємству брати довго- і короткострокові позики в банку для фінансування поточної діяльності; – виробництво і розробка нових видів продукції, що може бути конкурентоспроможною на ринку, – отримання ліцензій на виробництво затребуваної продукції, що сприятиме покращенню фінансового стану підприємства

Валюх А. В., Зайцев О. В. [3] аналіз майнового стану підприємства; аналіз ліквідності і платоспроможності підприємства; аналіз фінансової стійкості підприємства; аналіз ділової активності підприємства; аналіз рентабельності підприємства.

За проведеними дослідженнями доцільно відзначити, що авторами пропонується, в основному аналогічна послідовність, а саме стан активів та джерел їх фінансування, стан ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, оцінка грошових потоків, оцінка ділової активності. Окремі автори, для оцінки фінансового стану, як фінансову характеристику пропонують використовувати показники рентабельності, що є слушним, для оцінки ефективності використання ресурсів підприємства та результативності його фінансування. Для покращення результативності діяльності підприємства, є доцільним розробити систему спеціальних заходів для покращення фінансового стану підприємства. Напрями покращення фінансового стану підприємства, у розрізі дослідників, представлено у таблиці 2. За її інформацією, важливо відзначити, що дослідниками, в першу чергу наголошується на необхідності оптимізації співвідношення власного і запозиченого капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу (власних фінансових ресурсів). Крім того, авторами наголошено на розширенні та зміні видів діяльності, зміні асортименту (випуску конкурентоспроможної продукції), підвищенні ефективності використання всіх видів ресурсів, мінімізації ризику тощо.

Висновки. Умови сьогодення потребують ретельного дослідження фінансового стану підприємств як для зовнішніх, так і внутрішніх споживачів. Для оцінки фінансового стану безумовно є важливим мета його здійснення та завдання її досягнення. Саме завдання аналізу фінансового стану формують послідовність дій та відповідні етапи дослідження. Безумовно є важливим дослідження за загально прийнятими напрямками, а саме: аналіз складу та структури активів та джерел їх формування; аналіз ліквідності балансу та оцінка структури активів за рівнем ліквідності, та структури пасивів за ступенем погашення зобов'язань; аналіз стану та структури дебіторської та кредиторської заборгованості та ін.

Важливо, за умов нестабільної економіки, розширити аналіз показників ліквідності та платоспроможності на рівні підприємства, для підвищення результативності їх використання. З метою поглиблення інформацію по підприємству, за показниками його балансу, є важливим дослідження рівня фінансової безпеки підприємства, оцінки рівня його інвестиційної привабливості, рівня ризику функціонування, оцінки перспектив ймовірності банкрутства тощо. Розширення можливостей аналізу фінансового стану, дасть змогу оперативно реагувати на негативні зміни у результатах діяльності підприємства та відповідно розробити певну систему оперативних заходів щодо подальших перспектив розвитку підприємства та покращення результатів його діяльності.

Література

1. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навчальний посібник / Базилінська О. Я. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 328с.
2. Бреус С. В. Оцінка фінансового стану підприємства та основні напрями його покращення / С. В. Бреус, В. С. Шматуха // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". - 2016. - № 12(2). - С. 35-37.
3. Валюх А. В. Аналіз та напрями покращення фінансового стану підприємств України / А. В. Валюх, О. В. Зайцев // Інфраструктура ринку. - 2019. - № 28. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.market-infr.od.ua/uk/28-2019>.
4. Волощук Л. О. Удосконалення методичного забезпечення аналізу грошових потоків та інвестиційної діяльності промислового підприємства як складових оцінки його фінансового стану / Л. О. Волощук, О. В. Скаленко // Праці Одеського політехнічного університету. - 2009. - Вип. 1(33) - 2(34). - С. 256-262.
5. Денисенко М. П. Основні аспекти оцінки фінансового стану підприємств / Денисенко М. П., Зазимко О. В. // Агросвіт. - 2015. - №10. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.agrosvit.info/pdf/10_2015/10.pdf.
6. Ладунка І. С. Шляхи покращення фінансового стану підприємств в сучасних економічних умовах / І. С. Ладунка, С. А. Кучеренко // Економіка і суспільство. - 2016. - № 15. - С. 185-188.
7. Яцишин Н. Методика аналізу фінансового стану підприємства / Н. Яцишин // Економічний аналіз. - 2012. - Т. 10(4). - С. 439-445.

References

1. Bazilinska O. Y. Financial analysis: theory and practice: textbook / Bazilinska O. Y. - K.: Center for Educational Literature, 2009. - 328p.
2. Breus S.V. Estimation of the financial condition of the enterprise and the main directions of its improvement / S.V. Breus, V.S. Shmatukha // International scientific journal "Internauka". - 2016. - № 12 (2). - P. 35-37.
3. Valyukh A.V. Analysis and directions of improving the financial condition of Ukrainian enterprises / A.V. Valyukh, O.V. Zaitsev // Market infrastructure. - 2019. - № 28. - [Electronic resource]. - Access mode: <http://www.market-infr.od.ua/uk/28-2019>.
4. Voloshchuk L.O. Improving the methodological support for the analysis of cash flows and investment activities of an industrial enterprise as components of the assessment of its financial condition / L.O. Voloshchuk, O.V. Skalenko // Proceedings of Odessa Polytechnic University. - 2009. - Vol. 1 (33) - 2 (34). - P. 256-262.
5. Denisenko M.P. Basic aspects of assessing the financial condition of enterprises / Denisenko M.P., Zazymko O.V. // Agrosvit. - 2015. - №10. - [Electronic resource]. - Access mode: http://www.agrosvit.info/pdf/10_2015/10.pdf.
6. Ladunka I.S. Ways to improve the financial condition of enterprises in modern economic conditions / I.S. Ladunka, E.A. Kucherenko // Economy and Society. - 2016. - № 15. - P. 185-188.
7. Yatsyshyn N. Methods of analysis of the financial condition of the enterprise / N. Yatsyshyn // Economic analysis. - 2012. - Vol. 10 (4). - P. 439-445.

Надійшла / Paper received: 23.03.2020

Надрукована / Paper Printed : 04.06.2020